

ETNOLOGIE

Tatiana ZAICOVSCHI

REFLECTAREA FITOSIMBOLISTICII ÎN CONȘTIINȚA FOLCLORICĂ
A PURTĂTORILOR DE FOLCLOR RUS DIN REPUBLICA MOLDOVA

Rezumat

Reflectarea fitosimbolisticii în conștiința folclorică
a purtătorilor de folclor rus din Republica Moldova

Folclorul rusesc cântat, atestat pe teritoriul Republicii Moldova (în satele Cunicea, Pocrovca, Dobruja Veche, Egorovca ș.a.), după cum arată cercetările noastre, se deosebește prin utilizarea largă a fitosimbolurilor. Ele se întâlnesc mai des decât simbolurile animalelor. În articol sunt investigate mai multe fitosimboluri – denumiri de arbori, ierburi, arbuști, flori, pomușoare, culturi leguminoase și alte culturi care, în totalitatea lor, formează fitosimbolismul textelor folclorice. Dintre pomi și arbuști, cel mai des sunt prezentați *mesteacănul*, *stejarul*, *călinul* (*kalina-malina*), *coacăzul*, *plopul-tremurător*, *mărul*, *părul*, *vița-de-vie* etc., dintre ierburi: *troscotul* (*trava-murava*), *pelinul*, *porumbul*, *orzul*, *macul*, *inul*, *albăstrița*, *menta*, *trandafirul* ș.a. În articol se evidențiază că la analiza simbolisticii cântecelor este necesar să se țină seama de context în general, de complexitatea imaginilor.

Cuvinte-cheie: creația poetică orală rusă, Republica Moldova, cântece lirice, fitosimbolism, conștiința folclorică, viziune etnoculturală asupra lumii.

Резюме

Отражение фитосимволики в народном сознании
носителей русского фольклора на территории
Республики Молдова

Русский песенный фольклор, бытующий на территории Республики Молдова (в селах Кунича, Покровка, Старая Добруджа, Егоровка и др.), как показывают наши исследования, отличается широким использованием фитосимволов. Они встречаются значительно чаще, чем анималистические символы. В данной статье исследуется ряд фитонимов – наименований деревьев, трав, кустарников, цветов, ягод, овощных и иных культур, которые в своей совокупности составляют фитосимволику фольклорных произведений. Из деревьев и кустарников наиболее часто представлены такие, как береза, дуб, калина (калина-малина), смородина, осина, яблоня, груша, виноград и т. д.; из травянистых – трава-мурава (спорыш), полынь, жито, ячмень, мак, лен, василек, рута, мята, роза и др. В статье подчеркивается, что при анализе символики песен необходимо учитывать контекст в целом, всю совокупность образов.

Ключевые слова: русское устнопоэтическое творчество, Республика Молдова, лирические песни,

фитосимволика, фольклорное сознание, русское этнокультурное мировосприятие.

Summary

Reflecting of the phyto-symbolism in folk consciousness
of the Russian folklore carriers in the Republic
of Moldova

According to our investigations, Russian folk songs, which can be found on the territory of the Republic of Moldova (in villages Kunicha, Pokrovka, Staraya Dobrudzha, Egorovka, etc.), are characterized by extensive use of vegetative symbols. They are much more frequent than animalistic symbols. This article explores a number of phyto-names – names of trees, grasses, shrubs, flowers, berries, vegetables and other crops, which together make up the picture of the vegetative symbols of folklore. Trees and shrubs are most frequency represented by the *birch*, *oak*, *viburnum* (*kalina-malina*), *currants*, *poplar*, *aspen*, *apple*, *pear*, *grape-vines*, etc.; among herbaceous the following are encountered: *grass-chives* (*trava-murava*), *mugwort*, *corn*, *barley*, *poppy*, *flax*, *mint*, *rose*, etc. The article points out that while analyzing the symbolism of songs, it is necessary to take into consideration the context as a whole and the complexity of images.

Key words: Russian oral poetry, the Republic of Moldova, lyrical songs, vegetative symbols, folk awareness, Russian ethno-cultural worldview.

Folclorul cântat rusesc, inclusiv cel atestat pe teritoriul Republicii Moldova (în satele Cunicea, Pocrovca, Dobruja Veche, Egorovca ș.a.), după cum arată cercetările noastre, se deosebește prin utilizarea largă a fitosimbolurilor. Acestea se întâlnesc mult mai des decât zoosimbolurile. În cântece figurează atât plante sălbatice cât și cele de casă (plante de interior). „Mai mult decât din lumea păsărilor și animalelor, în cântecele lirice tradiționale, în calitate de simboluri sunt aspectele din lumea plantelor. De exemplu, foarte des simbolul fetei este aici mesteacănul alb, călinul, zmeurul și vișinul dulce. Pasărea ciupește vișina – tânărul o cere în logodnă pe fată <...> etc. Simbolul femeii în cântecele lirice populare, de obicei, este părul (prăsadul), pinul, <...>, scorușul-de-munte și plopul-tremurător <...>. În calitate de simbol al tânărului, în cântecele populare deseori apare stejarul, uneori hameiul sau vița-de-vie” [3].

În articol sunt cercetate mai multe fitonime – de

numiri de copaci, ierburi, arbuști, flori, fructe de pădure (pomușoare), culturi legumicole și de alte tipuri, care în totalitate formează fitosimbolistica creațiilor folclorice. Dintre copaci și arbuști (denumirea lor mai este „fitonime dendrologice”), cel mai des sunt reprezentate *mesteacănul, stejarul, călinul (calina-malina), plo-pul-tremurător, mărul, părul, vița-de-vie* etc., iar dintre ierburi: *iarba (trava-murava), pelinul, porumbul, orzul, macul, inul, albăstrița, virnanțul (ruta graveolens), menta, trandafirul* ș.a. În creația poetică orală se acordă o mare importanță locurilor unde cresc copaci, iarbă și

Соезжала ж она красна девочка со двора.
 Что сломила ж она да берёзущку со верху,
 – Ты расти-ка, расти, берёзущка, без верху,
 Ты живи-ка, живи, родна маменька, без меня,
 Ты вставай-ка, вставай, родна маменька, раненько,
 Поливай, поливай, родна маменька, алы цветики,
 Да что с утренними и вечерними зарями,
 А поверх того, родна маменька, слезами.
 (Соезжала ж она красна девочка со двора...)
 [5, p. 32].

În acest context, cercetătorul A. A. Potebnea scrie: „Vârful este cea mai flexibilă parte a copacului, de aceea se compară cu fata-fiica: „Стой, яблонька, век без верху;/ Живи, моя матушка, век без меня” (Stai, măru-le, un veac fără vârful;/ Trăiește, maica mea, un veac fără mine). <...> „Стой, рябина, без верху;/ Живи, ба-тюшка, век без меня” (Stai, scorușule, fără vârful;/ Tră-iește, taică, un veac fără mine) [4, p. 91-92]. Prin aceste formule se subliniază faptul că fiica după nuntă pleacă din casa părintească în familie străină, că ea nu mai este de ajutor familiei sale. Încă o variantă a cântecului despre vârful rupt al mesteacănului, în care fata spune clar:

Сломала берёзочку с самого верху, (2 раза)
 – Ты расти, расти, берёзочка, да ты без верху,
 (3 раза)
 Ты живи, мой тятенька, теперь без меня. (3 раза)
 Вот тебе, мой тятенька, хомут и дуга, (2 раза)
 Я родимой маменьке больше не слуга, (2 раза)
 Да родимой маменьке не помощница.
 (Сломала берёзочку у самого верху...)
 [2, p. 73-74].

În alt cântec ea de acum îi numește pe socru și soa-cră „taică” (bătușka) și „maică” (mamă). Astfel că o asemenea comparare a fetei cu vârful copacului, cu crengile subțiri, fragile, care pot fi rupte ușor, a fost una simbolică și, prin urmare, semnificativă pentru conștiința folclorică.

În cântecul „Fuge răulețul”, înregistrat de noi în satul Pocrovca, în anul 2011, de la informatorul Bel-cenkova Inna Mitrofanovna (a. n. 1978), fata măritată în alt sat, după trei ani de căsătorie, făcându-i-se dor de

altele de acest fel, de tipul: *livada, pădurea, lunca, grădi-na* ș. a., fiecare dintre aceste cuvinte, de asemenea, posedă semnificațiile lui simbolice. Totodată, sunt analizate cuvinte ce desemnează *părți ale plantelor*, așa-numitele „fitonime partitive” (rădăcina, floarea, frunza etc.), care, de asemenea, au caracteristici simbolice deosebite. De exemplu, vârful copacului, crenguțele subțiri, ca partea lui slabă, sunt expuse puterii vânturilor, respectiv, aceasta s-a fixat în conștiința folclorică ca simbol al slăbiciunii, al lipsei de stăpânire a situației, al nesiguranței, al instabilității:

С винограда веточка, куда ты летишь?
 Со крутого бережка к морю прилетишь,
 Со крутого бережка ветром-й оборвёт,
 Ой, доля ж моя горькая, де поделася?
 <...>
 Да несчастная, что влюбилася.
 Сполюбилась девчонка да замуж пошла.
 Было не хотела замуж выходить,
 Замуж выходить.
 Слыхало моё да сердеченько –
 Век буду тужить.
 (С винограда веточка...) [2, p. 46].

părinți, se preface în cuc și zboară la casa părintească:

Летела-летела и в сад залетела,
 На калину села, (2 раза)
 Стала куковати.
 Села на калину,
 На саму вершину,
 Стала куковати.

Este relevant faptul că ea nu s-a așezat pe oricare copac, la întâmplare, ci anume pe *călin* și nu, pur și simplu, pe călin, ci în *vârful lui*, adică pe crenguțele subțiri. În așa fel se evidențiază starea de nesiguranță, efemeritatea, se subînțelege că ea (pasărea-fiica) nu se va reține mult în livada (casa) părintească, că, fiind deja căsătorită, ea este aici doar oaspete și că acest spațiu nu mai este pentru ea *al său, ci străin*.

De asemenea, se are în vedere și starea plantei. În florirea este simbolul fericirii, în primul rând, al dragostei fericite:

...Вот ты умный, разумный дружок,
 Ты пусти меня, пусти погуляти.

Припев:

Мои сады зеленые,
 А в садах цветы лазурливые.
 В садах зелёные гуляти я б рад тебя пустити,
 При людях ты честь мне и похвала.

Припев:

При людях ты честь мне и похвала,
 А без людей ты забавочка моя.

Припев:

(Вот на горочке... Inf. Morgun M. Ia., a. n. 1907,
 s. Cunicea, 1971)

În cântecele lirice tradiționale, plantele ofilite (a se vedea mai jos) simbolizează, de obicei, situația despe-

Василь ты,
Василь, ты мой, Василёчек.
Да зелёный садочек.
Во зелёном во садочке
Цветы цвели, цвели.
Василёчек растёт в саду,
В саду зелененьком.
<...>
Вот ты сад, ты мой сад,
Сад зелененький.
Не вовремя сад зацвёл
И обсыпается.
Да ты куда, милый друг, собираешься.
Што со всеми людьми прощаешься,
А со мной молодой не расстанешься.

(Василь, ты мой, Василёчек... Inf. Deidiș E. I.,
a.n. 1939; Morgun M. Ia., a.n. 1907, s. Cunicea, 1975)

Dragostea devreme, după cum se observă din cele două cântece de mai sus, se transformă pentru față în durere și despărțire („Не вовремя сад зацвел./ Ой, сад, ты мой сад,/ Ой, зачем рано цветешь?// – Ну а înflorit la timp livada./ Vai, livada mea, livadă,/ Vai, de ce înflorești devreme?//). În mai multe cântece, de rând cu alegoria, este indicat în mod direct asupra sentimentului de dragoste, în acest caz – la fragilitate (înflorește și imediat se împrăștie).

Abordând mai larg problema, se poate observa că asemenea conotații (înflorirea se aseamănă cu momente pozitive, ofilirea – cu cele negative) străbat nu doar conștiința folclorică, ele, în general, sunt caracteristice viziunii asupra lumii a etnosului rus. Și, credem, nu doar pentru acest etnos, mai degrabă asemenea imagini

Ой, да ты калинушка, размалинушка,
Ой да не стой на крутой горе крутой.
Ой, да не спускайся на сине море,
Ой, на сине море корабели плывёт.
Ой да корабели плывёт,
А чи вал не ревет.
Ой, как по тем корабели
Три полка солдат, молодых ребят.
Как один из солдат Богу молится.
Ой, да Богу молится.
Ой, домой просится.
– Ой, да офицер и майор,
Ой, да отпусти меня домой,
Ой, да отпусти меня домой
К жене молодой.

(Ой, да ты калинушка, размалинушка... Inf.
Biriucova A. I., a.n. 1906 г.р., s. Cunicea, 1971)

rată în care nimerеște eroul, a cărui soartă este distrusă de încercările și adversitățile vieții. Livada cu flori ce se scutură are aceeași semnificație simbolică:

Ой сад, ты мой сад.
Ой, зачем рано цветёшь и обсыпашься?
А в далече милой собирается,
А со мной, молодой, все ругается.
Не ругай, не брани,
Скажи: милая, прости.
Возлетела пава
Через синяя моря
Уронила пава себе крылушка.
Ой, не жаль мне крылушка,
Жалко пёрышки.
Ой, не жаль мать, отца,
Жаль молодца.

(Ой, сад, ты мой сад... Inf. Brascueva M.,
a.n. 1926, s. Cunicea, 1971)

sunt arhetipale. Aceasta se reflectă inclusiv în limbă: chip înfloritor, femeie înfloritoare, față ofilită, piele ofilită ș. a.

Are importanță și caracterul acțiunii (aceasta se referă nu doar la fitosimbolică). De obicei, simbolică este însăși mișcarea: mișcarea pe orizontală (a merge, a fugi, a înota, a merge cu un vehicul etc.) simbolizează sentimentul dragostei, lipsa mișcării sau mișcarea pe verticală (a sta, a șede, a cădea, a se rostogoli, a se prăvăli ș.a.) constituie simboluri ale emoțiilor negative: tristețe, jale, invidie). Amplificarea semnificațiilor lor se realizează pe baza altor imagini simbolice (muntele abrupt, urlatul valurilor, Dunărea-râu ș.a.), a diferitor acțiuni simbolice (a se coborî, a fugări, a fura ș.a.), „în-țreșute” într-un context general:

Ишли девки с работы,
И с работы, кума, и с работы.
Ишли, привпотелись,
Привпотелись, кума, привпотелись.
Ны (они – авт.) купаться захотели,
Захотели, кума, захотели.
Рубашонки поскидали,
Поскидали, кума, поскидали,
В Дунай-речку попрыгали,
Попрыгали, кума, попрыгали.
Неоткуль взялся вор-Игнашка,
Покрал девичьи рубашки,
Рубашки, кума, рубашки.
Одна девка, Василиска,
За Игнашкой погналася,
Погналася, кума, погналася.
Она бежит по канавке,
А он бежит по муравке,
По муравке, кума, по муравке,
– Отдай девичьи рубашки, рубашоночки.

(Ишли девки с работы...) [2, p. 101-102].

Totuși, trebuie să se țină seama de faptul că, în general, este important contextul în totalitate, complexitatea imaginilor din text. De exemplu, dacă pe copac stă cucul, acesta de asemenea este simbolul tristeții, care îi imprimă cântecului o orientare emoțională respectivă. Altceva constatăm în cântecul vesel de nuntă despre măr (în text el este numit „merișorul” – „яблочка”), care „deasupra râpei sta”. Aici mirii sunt prezentați ca două mere care „s-au rostogolit”, „au căzut” din pom. Cu toate că există, se pare, indicatori negativi (acțiunea pe verticală, mișcarea în jos), acțiunea „a înflorit” comunică o dispoziție pozitivă contextului general:

Яровая яблочка (2 раза)
 Над яром стояла, (2 раза)
 Сильно расцвела – (2 раза)
 Немножко родила: (2 раза)
 Всего два яблочка, (2 раза)
 И тыи [те] свалились, (3 раза)
 И с места скатились,
 А Мария с Иваном
 Не вместе родились, (2 раза)
 А вместе случились.
 (Яровая яблочка...) [2, с. 71].

Asupra unui asemenea fenomen, ce cuprinde nu doar acea parte a conceptsferei folclorului care este fitosimbolistica, ci și alte domenii ale ei, când simbolismul, din diferite cauze, nu este totdeauna consecvent (de aceea este necesar să se țină seama de contextul general al creației), dar și asupra caracterului difuz al ultimei, atrag atenția diferiți cercetători, în special

Цвели в поле цветочки,
 Цвели и упали,
 Любил парень красную девицу,
 Любил и спокинул.
 <...>
 (Цвели в поле цветочки...) [2, р. 36].

Vom cerceta mai detaliat fitonimul vița-de-vie. Acest simbol este unul din cele mai îndrăgite la purtătorii de folclor rus din Moldova. Diferiți cercetători au încercat să explice semnificația acestui simbol, dar nu toate pot fi acceptate fără rezerve, unele trezind dubii.

Dicționarul etimologic al limbii ruse explică: „Vița-de-vie (*vinograd*, rus.) – împrum. din slavona bis. <...> împrumutat din got. *weinagards*” [7, p. 317]. În așa fel, acesta este un calc compus din goticul *weinagards* (*wein* – vin, *gards* – oraș). Adică sensul primar al cuvântului „*weinagards*” este livada unde cresc plantele din care se face vin. În cântece deseori se întâlnește expresia *livadă-vița-de-vie* (*sad-vinograd*). În secolul al XIX-lea exista termenul *livadă de vița-de-vie* (despre aceasta vorbesc nenumărate mărturii de arhivă).

În primul rând, evidențiem faptul că imaginea viței-de-vie la slavi semnifica bogăția, iubirea, bunăstarea

A. T. Hrolenko. Pornind de la materialele cercetătorului I. A. Avtamonov despre simbolismul plantelor în cântecele populare, A. T. Hrolenko subliniază că „toate cuvintele ce denumesc plante în folclorul rusesc sunt simbolice, totuși nu există o certitudine/claritate strictă între realitățile florei și semnificațiile ei simbolice. De exemplu, foarte multe se subînțelege prin cuvântul *călin*. *Mălinul*, *părul*, *mărul* simbolizează și „soția”, și „mama”, și chiar „tatăl”. Caracterul difuz al simbolisticii permite chiar și utilizarea plantelor rare, necunoscute purtătorului de folclor rusesc” [8, p. 12]. Cercetătorul I. A. Avtamonov explică asemenea difuzare/împrăștiere a semnificațiilor simbolice prin faptul că „de la creația populară nu poți pretinde o consecutivitate strictă absolută: asupra ei influențează și locul, și timpul, și individualitatea celui care transmite cântecul” [1, p. 47].

Materialul folcloric de care dispunem, de asemenea, ne oferă mai multe exemple de acest fel. Se vede că trebuie să se ia în considerare și evoluția simbolurilor, care nu sunt încremenite pentru totdeauna, ci se schimbă pe măsură ce purtătorul de folclor capătă experiență nouă și variată. Cel mai bine, mai convingător a demonstrat acest lucru, în opinia noastră, cercetătorul I. A. Avtamonov pe exemplul călinului [1, p. 55-56].

Fiind utilizate pe larg cu semnificații simbolice, fitonimele ocupă un loc important în conștiința folclorică. Prin intermediul simbolisticii plantelor se evidențiază și se nuanțează starea emotiv-psihologică a eroilor, dispoziția lor, se conturează caracteristicile portretului etc. Mai reliefat se poate demonstra aceasta pe baza paralelismului ca procedeu artistic. De exemplu:

Против милого садочку
 Жёлтым роза расцвела.
 Полюбил меня мой милый,
 Да побросил навсегда.
 <...>
 (Против милого садочку... Inf. Cornienco G.,
 a. n. 1908, s. Cunicca, 1975).

și fecunditatea (o mulțime de boboțe într-un strugure), iar la slavii de răsărit era și simbolul tinerilor căsătoriți (amintim că ei, de asemenea, erau comparați cu boboțe). Probabil că din aceste considerente subiectele de logodnă sau de nuntă deseori erau incluse în textele de tipul *vinogradii*. Totodată, mai exista și o tradiție veche a culturii slavone numită *Vinogradii* na *Sveatki*. Aceasta este un tip de colinde (*sveatki*), care se interpretau pentru a-i felicita și a-i slăvi pe gospodarii caselor de către un grup vesel de fete și flăcăi. Dar la rușii care locuiesc în Moldova această tradiție sau, cel puțin unele elemente, nu au fost identificate de noi.

Acesta este unul dintre simbolurile cele mai enigmatice în folclorul rusesc cântat, care provoacă nenumărate discuții și diferite puncte de vedere. Mai întâi, amintim faptul că planta respectivă nu este caracteristică pentru acele spații unde, în mod tradițional, se

manifestă cântecele populare rusești. Cercetătorul V. M. Sidelnikov afirmă în acest context: „În cântecul tărăgănat, prelung, foarte rar apar imaginile trandafirului, al chiparosului, al dafinului (laurului), al viței-de-vie și al prunului. Ele nu sunt caracteristice pentru poezia rusă și au pătruns din poezia orientală” [6, p. 65]. „Suntem de părerea, reflectează el în continuare, că în cântecele rusești se spune nu despre vița-de-vie din sud, ci despre așa-numita „vița-de-vie sălbatică”, care se sădește pe lângă case în raioanele de centru sau în alte raioane ale Rusiei, de rând cu iedera, hameiul și alte plante decorative agățătoare. Într-un cântec din culegerea lui Ciulkov se spune: „стояла светла светлица” (sta casa luminoasă) în livada „de vișini, de vița-de-vie verde” – „во вишене, во зеленом винограднице” (p. II, nr. 157). Vița-de-vie înfășura această casă – „светлицу”, creștea, se încolăcea în jurul pereților ei. De regulă, vița-de-vie de sud crește în formă de tufă și în vie nu se sădește vișinul. Fructele viței-de-vie „sălbatică” sunt mărunte și negre, iar frunzele din partea opusă (interioară) sunt verzi-roșietice. Și când se spune în cântec „виноградье мое красно-зеленое”, se pare că se am în vedere frunzele acestei vițe-de-vie. Acest tip de viță-de-vie se întâlnește și în broderia rusească (pe fețe de masă, pe broboade, pe șaluri) și în dantele” [6, p. 65-66].

Cu totul îndrăzneță este presupunerea expusă, la timpul său, de N. M. Lopatin, despre această imagine în cântecele rituale: „Textele fac aluzii la obiceiurile și riturile din era precreștină și ne amintesc de timpurile vechi, când slavii ruși trăiau în altă patrie, între vie, pe malul mării albastre” [8, p. 11].

A. T. Hrolenko subliniază că în folclor se folosesc cuvinte cu un conținut semantic neclar, deoarece certitudinea, claritatea realităților împiedică extensia semantică a cuvântului. Cuvântul *viță-de-vie*, după observațiile sale, atât de mult și-a extins semantica încât a dobândit chiar capacitatea de a fi semn al caracterului acțiunii, transformându-se într-un adverb original – „виноградом рассыпается” (se împrăștie ca bobitele de poamă). Cercetătorul își exprimă îndoiala că îmbinarea *livadă – viță-de-vie*, întâlnită des în lirica rusă, ar trebui înțeleasă ca „livadă în care crește vița-de-vie”, cu toate că unele exemple ne fac să gândim astfel. El aduce exemple de cântece (din culegerea lui A. Șein ș.a.) ce demonstrează lipsa la purtătorii de folclor din Rusia (din regiunile nordice și centrale) a unei închipuiri cât de mici despre faptul cum arată planta vița-de-vie, tufa de vița-de-vie:

Бережка были хрустальные,
Деревца-то виноградные
(Лир. рус. св., № 10);
Бережки были хрустальны,
Стоят древы виноградные (РФЛ, nr. 384);
Берега были хрустальные,
Желты пески виноградные. [8, p. 11].

Chiar dacă a fost așa până la venirea imigranților în Moldova, atunci aici, pe plaiurile cu tradiții seculare de creștere a viței-de-vie și de vinificație, imaginea viței-de-vie din cântece, cât de exotică și de neobișnuită până atunci era, capătă în conștiința lor caracteristici pe cât se poate de realiste. Ei, desigur, au putut să vadă aici cum arată „crenguța de viță-de-vie” („с винограда веточка), „struguri copti” („спелый виноград”) și „сад-виноград” – via, adică imaginea viței-de-vie, a strugurilor și-a pierdut incertitudinea și a căpătat trăsături vizibile. Totuși, simbolismul a rămas același (vezi supra):

Ходила, гуляла, ходила, гуляла,
Ходила, гуляла в зелёном саду.
Щипала, ломала, щипала, ломала,
Щипала, ломала спелый виноград.
Кидала, бросала, кидала, бросала,
Кидала, бросала милому в кровать
– Чи ты, милый, спишь, что так лежишь?
И слова не промолвишь, и слова не промолвишь,
И слова не промолвишь, и ответ не дашь.
Задумал жениться, задумал жениться,
Задумал жениться – мене не берёшь.
(Ходила, гуляла...) [2, p. 43].

A merge în livadă înseamnă a crește bine, a intra în perioada maturității. În acest cântec este important că boabele s-au copt („спелый виноград”), prin urmare, fata s-a copt pentru căsătorie, dragostea ei s-a făcut puternică și ea vorbește direct despre aceasta.

Deseori, în cântece, strugurii au bobitele verzi, ceea ce vorbește despre faptul că fata nu este pregătită pentru dragoste ori că sentimentul dintre tânăr și fată, din anumite cauze, nu are sorți de izbândă, nu se va dezvolta. Iată un exemplu de acest fel, un cântec din categoria pe care R. A. Bogomolinaia le-a numit „cântece ostășești și cântece despre ostași”:

При долине, да при широкой
Брала, расстилала лен.
Не нашла ж она парня молодого,
Которого сполюбила.
Сполюбила парня молодого,
А его в рекруты взяли.
Ходила-гуляла в зелёном саду,
И всё щипала-рвала зелёный виноград.
И отдала милому в терем
Всё: гостинчик дорогой и пряничек медовый.
Вот тебе, мой миленький.
(При долине, да при широкой...) [2, p. 25].

Aici se vorbește despre căsătoria unei fete de măritat, care însă nu a avut loc, deoarece mirele a fost luat la oaste (a se vedea și alte simboluri din acest cântec).

În așa fel, textele folclorice analizate în acest articol (după cât ne-a permis spațiul), înregistrate la purtătorii de folclor rusc din Moldova, denotă faptul că, în principiu, conștiința folclorică a interpreților și receptorilor

acestora și-a păstrat fitosimbolismul lor specific, bazat pe plante, caracteristic, de fapt, pentru alte latitudini geografice. Aceasta se referă inclusiv la mesteacăn, copac ce nu se întâlnește des în aceste locuri, dar scump inimii ruse. Totuși, în ce privește foioasele, evidențiem faptul că aceste simboluri practic nu sunt înregistrate în fondul cântecelor folclorice ale rușilor din Moldova. În schimb, ar trebui să constatăm imaginea viței-de-vie, care, până la venirea aici, era într-un fel neclară („сад-виноград”, „виноградье мое красно-зеленое”), a căpătat trăsături vizibile, realiste în percepția purtătorilor de folclor rusesc locali. Acest simbol este unul dintre cele mai îndrăgite de ei. În general, trebuie să menționăm că fitosimbolismul constituie cel mai bogat nivel al simbolurilor din conștiința folclorică și se deosebește prin diversitate.

Referințe bibliografice

1. Автамонов Я. И. Символика растений в великорусских песнях. In: Журнал Министерства народного просвещения, 1902, № 11, p. 243-288. www.ib.mexmat.ru/books/90351 (vizitat 17.02.2015).
2. Богомольная Р. А. Русская народная песня в Молдавии. Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1968. 184 с.
3. Лазутин С. Г. Поэтика русского фольклора. М.: Высшая школа, 1981. www.libs-web.ru/philol/lazutin/2_2.html (vizitat 17.02.2015).
4. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии. Харьков: Мирный труд, 1914. 243 с.
5. Савельева Н. М. Народные песни русских поселений Молдовы и Украины. Песни и хороводы села Егоровка. М.: Родникъ, 1998. 83 с.
6. Сидельников В. М. Поэтика русской народной лирики. М.: 1959. 128 с.
7. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. В 4-х тт. Т. I. М.: 1986. 573 с.
8. Хроленко А. Т. Введение в лингвофольклористику. М.: 2010. 192 с.
9. Червинский П. П. Семантический язык фольклорной традиции. Тернополь, 2011. 231 с.

References

1. Avtamonov Ya. I. Simvolika rasteniy v veliko-russkikh pesnyakh. In: Zhurnal Ministerstva narodnogo prosveshcheniya, 1902, № 11, p. 243-288. www.ib.mexmat.ru/books/90351 (vizitat 17.02.2015).
2. Bogomol'naya R. A. Russkaya narodnaya pesnya v Moldavii. Kishinev: Kartya moldovenyaske, 1968. 184 p.
3. Lazutin S. G. Poetika russkogo fol'klora. M.: Vysshaya shkola, 1981. www.libs-web.ru/philol/lazutin/2_2.html (vizitat 17.02.2015).
4. Potebnya A. A. O nekotorykh simvolakh v slavyanskoy narodnoy poezii. Khar'kov: Mirnyy trud, 1914. 243 p.
5. Savel'eva N. M. Narodnye pesni russkikh poseleniy Moldovy i Ukrainy. Pesni i khorovody sela Egorovka. M.: Rodnik, 1998. 83 p.
6. Sidel'nikov V. M. Poetika russkoy narodnoy liriki. M., 1959. 128 p.
7. Fasmer M. Etimologicheskii slovar' russkogo yazyka. V 4-kh tt. T. I. M., 1986. 573 p.
8. Khrolenko A. T. Vvedenie v lingvofol'kloristiku. M., 2010. 192 p.
9. Chervinskiy P. P. Semanticheskii yazyk fol'klornoy traditsii. Ternopol', 2011. 231 p.

Tatiana Zaicovschi (Chișinău, Republica Moldova). Doctor în filologie, conferențiar cercetător, Centrul de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei.

Татьяна Зайковская (Кишинев, Республика Молдова). Доктор филологии, конференциар-исследователь, Центр этнологии, Институт культурного наследия Академии наук Молдовы.

Tatiana Zaikovskaya (Chisinau, Republic of Moldova). PhD in Philology, Research Associate Professor, Centre of Ethnology, Institute of Cultural Heritage of the Academy of Sciences of Moldova.

E-mail: tanzai57@mail.ru